

POSTANOWIENIE

21 grudnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorzczak

na posiedzeniu niejawnym 21 grudnia 2023 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa E. S. i A. S.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o ustalenie nieważności umowy,
na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
z 27 maja 2021 r., I ACa 33/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. obciąża kosztami postępowania kasacyjnego pozwaną pozostawiając ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przepis ten odpowiada charakterowi skargi kasacyjnej, będącej nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, o dominującym publicznoprawnym charakterze, przysługującym od orzeczeń wydanych po przeprowadzeniu dwuinstancyjnego postępowania sądowego, w którym sąd pierwszej i drugiej instancji dysponuje pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. W powiązaniu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. oznacza to, że w skardze kasacyjnej nieodzowne jest powołanie i uzasadnienie okoliczności o

charakterze publicznoprawnym, które stanowią wyłączną podstawę oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (przyczyn kasacyjnych).

W złożonej skardze kasacyjnej skarżąca Bank S.A. w W. powołała się w pierwszym rzędzie na nieważność postępowania wynikającą z tego, że w kolegiальnym składzie Sądu Apelacyjnego wydającego zaskarżonego orzeczenie zasiadał sędzia T. S. powołany do pełnienia urzędu sędziego Sądu Apelacyjnego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3, dalej – „ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r.”). Skarżąca, odwołując się w tym kontekście m.in. do wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 1 grudnia 2020 r., nr 26374/18, *Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii*, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2019 r., III CZP 25/19, OSNC 2019, nr 10, poz. 99, uchwały składu połączonych Izb Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20, OSNC 2020, nr 4, poz. 34 oraz poglądów literatury, podniosła, że przyjęte w powołanej uchwale składu połączonych izb Sądu Najwyższego odmienne potraktowanie zdolności do orzekania sędziów Sądu Najwyższego i sądów powszechnych, powołanych do pełnienia urzędu po wejściu w życie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r., jest nieuzasadnione i koliduje z postanowieniami prawa międzynarodowego. Podstawowa i wystarczająca przyczyna braku zdolności do orzekania sędziów sądów powszechnych, jak i sędziów Sądu Najwyższego, powołanych na podstawie tej ustawy, jest bowiem wspólna – rażące naruszenie w procesie ich wyłaniania art. 179 Konstytucji. Zdaniem skarżącej, w świetle miarodajnych przepisów prawa unijnego i ich wykładni dokonanej przez Sąd Najwyższy sprzeczność składu orzekającego z przepisami prawa w rozumieniu rt. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi zatem bezwarunkowo także wtedy, gdy w składzie orzekającym bierze udział osoba powołana do pełnienia urzędu sędziego w sądzie powszechnym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r.

W tezie powołanej uchwały składu połączonych izb Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., mając na względzie szczególne, konstytucyjne i ustrojowe właściwości Sądu

Najwyższego oraz wymagania stawiane do objęcia urzędu w tym Sądzie, potrzebę zapewnienia niezależności Sądu Najwyższego od władzy politycznej, a także kształt i przebieg postępowań nominacyjnych do pełnienia urzędu w Sądzie Najwyższym, które toczyły się po wejściu w życie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r., Sąd Najwyższy uznał, że sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami powołanej ustawy. Stanowiska tego nie uznano natomiast za uzasadnione w odniesieniu do sędziów sądów powszechnych. W tym przypadku, zgodnie z tezą uchwały, sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego w sądzie powszechnym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r., jeżeli zarazem wadliwość procesu powoływania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej (Karta) oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (EKPCz). Nieważność postępowania w tym przypadku nie ma zatem automatycznego charakteru, jest natomiast uwarunkowana oceną, czy wadliwość procesu powołania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji, art. 47 Karty i art. 6 EKPCz.

Przyczyny tego zróżnicowania wyjaśniono szczegółowo w motywach powołanej uchwały, do których należy odesłać, nie powielając ich w tym miejscu. Rozważana uchwała, zgodnie z art. 87 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (jedn. tekst: Dz. U. z 2023 r., poz. 1093, dalej – u.SN), uzyskała status zasady prawnej, a Sąd Najwyższy nie odstąpił od niej w przepisany trybie (art. 88 u.SN).

We wniosku nie twierdzono, że w związku z okolicznościami powołania do pełnienia urzędu jednego z członków składu orzekającego Sądu Apelacyjnego doszło *in casu*, z uwzględnieniem konkretnego przypadku, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności sądu. Nie powołano także dostatecznie

skonkretyzowanych okoliczności, które w świetle uchwały składu połączonych izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. i szablonowego charakteru sprawy, w której wydano zaskarżony wyrok, mogłyby wskazywać na to, że sytuacja taka miała miejsce. Na znaczenie wskazania takich okoliczności wskazuje się w orzecznictwie Sądu Najwyższego, podnosząc, że w przypadku sędziów sądów powszechnych powołanych do pełnienia urzędu na skutek wniosku Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r., do stwierdzenia bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. bądź sprzeczności składu orzekającego z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. muszą – zgodnie z uchwałą składu połączonych izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. – zachodzić dodatkowe okoliczności, które świadczą o naruszeniu standardów niezawisłości i bezstronności w konkretnej sprawie (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2023 r., III USKP 1/22 i postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2021 r., I KK 28/21, z dnia 28 kwietnia 2021 r., IV CZ 5/21, z dnia 9 czerwca 2021 r., I PSK 38/21, z dnia 14 lipca 2022 r., I CSK 1346/22, z dnia 25 stycznia 2023 r., I PSK 22/22 i z dnia 28 czerwca 2023 r., I PSK 47/22)

Pogląd skarżącej, wedle którego zasiadanie w składzie orzekającym Sądu Apelacyjnego sędziego powołanego do pełnienia urzędu w tym Sądzie z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. miałby *per se* pociągać za sobą nieważność postępowania, kolidował natomiast ze stanowiskiem wyrażonym w powołanej uchwale składu połączonych izb Sądu Najwyższego, którym Sąd Najwyższy jest związany mimo wydanego w późniejszym czasie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., U 2/20, OTK-A 2020, poz. 61 (zob. w tym zakresie np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2022 r., III CO 6/22 i III CO 37/22 oraz wskazaną tam argumentację; w nowszym orzecznictwie np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 września 2023 r., III KZ 36/23 i z dnia 18 października 2023 r., I KO 33/230).

Należało ponadto wskazać, że stanowisko, według którego ocena sprzeczności składu orzekającego z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c., gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego w sądzie powszechnym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w

trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r., wymaga zbadania, czy wadliwość procesu powołania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji, art. 47 Karty i art. 6 ust. 1 EKPCz, została utrzymana także w nowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. odpowiednio motywy uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22, OSNK 2022, nr 6, poz. 22, w której tezie stwierdzono m.in, że brak podstaw do przyjęcia *a priori*, iż każdy sędzia sądu powszechnego, który uzyskał nominację w następstwie uczestnictwa w konkursie przed Krajową Radą Sądownictwa po dniu 17 stycznia 2018 r., nie spełnia minimalnego standardu bezstronności i każdorazowo sąd z jego udziałem jest nienależycie obsadzony w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., a także uchwała Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2022 r., III PZP 1/22, OSNP 2022, nr 10, poz. 95).

Wniosek nie dostarczał argumentów, które uzasadniałyby kolejną wypowiedź Sądu Najwyższego w tej materii. Należało zatem uznać, że skarżąca nie wykazała rozważanej przyczyny kasacyjnej.

W pozostałym zakresie skarżąca powołała się na istotne zagadnienia prawne wyrażające się w pytaniach, po pierwsze, czy w przypadku uznania za niedozwolone postanowienia umowy kredytu indeksowanego odwołującego się do kursu stosowanego do indeksacji kwoty kredytu, ustalonego przez jedną ze stron umowy (bank), dopuszczalne jest stwierdzenie nieważności umowy kredytu, jeżeli kredytobiorca osiągnął cel kredytowy oraz, po drugie, czy klauzula „ryzyka walutowego” określa główne świadczenie wynikające z umowy kredytu.

Przyczyna kasacyjna w postaci istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga sformułowania problemu prawnego i uzasadnienia, że ma on znaczenie dla rozwoju prawa lub precedensowy charakter. Problem ten powinien odnosić się do konkretnych, powołanych we wniosku przepisów prawa, zostać ujęty w sposób abstrakcyjny, tak, aby jego rozstrzygnięcie mogło uzyskać ogólnejsze znaczenie, a zarazem wiązać się z rozpoznawaną sprawą. Konieczne jest przy tym wskazanie argumentów, które prowadzą do jego rozbieżnych ocen i możliwych kierunków interpretacyjnych (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11,

z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, z dnia 10 kwietnia 2014 r., IV CSK 623/13, z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14 i z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14).

Bliższa analiza wniosku nie pozwalała uznać, że w sprawie wystąpiła powołana przyczyna kasacyjna.

Przytoczone we wniosku zagadnienia - w zestawieniu z zarzutami skargi i przedmiotem postępowania - odnosiły się do konsekwencji zawarcia w umowie kredytowej powiązanej z walutą obcą (frankiem szwajcarskim) postanowień umownych wyrażających ryzyko walutowe i odsyłających do kursu waluty obcej ustalanego przez bank przy przeliczeniu waluty obcej na złote polskie i odwrotnie. Problematyka ta nie stanowi *novum* i była wielokrotnie podejmowana w orzecznictwie Sądu Najwyższego w odniesieniu do zbliżonych treścią umów kredytowych.

W judykaturze tej wyjaśniono w szczególności, że określenie wysokości należności obciążającej kredytobiorcę w umowie kredytu powiązanej z walutą obcą z odwołaniem do kursu waluty obcej ustalanego jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów jego oznaczania, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron umowy kredytu. W konsekwencji postanowienia takie są niedopuszczalne, jako kształtujące prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, a ich bezskuteczność – niezależnie od dalszych postanowień umowy, w tym wyrażających ryzyko walutowe – może prowadzić do upadku umowy w całości (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z dnia 9 września 2022 r., II CSKP 794/22, a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2023 r., I CSK 3629/22 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo). Wyeliminowanie z umowy ryzyka kursowego, charakterystycznego dla umowy kredytu powiązanego z walutą obcą, do czego prowadziłoby dalsze wykonywanie udzielonego kredytu jako złotowego, niezależnie od sposobu ukształtowania jego oprocentowania (wskaźnik LIBOR albo WIBOR), jest przy tym równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż umowę taką należałoby uznać za umowę o odmiennej istocie i

charakterze, co prowadzi do wniosku, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe i przemawia za jej całkowitą nieważnością (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr 2, poz. 20). Stanowisko to zostało podzielone w licznych późniejszych rozstrzygnięciach Sądu Najwyższego (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22, z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, OSNC-ZD 2022, nr D, poz. 45, z dnia 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22, z dnia 25 maja 2023 r., II CSKP 1311/22 i z dnia 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22).

W zakresie drugiego z zagadnień należało zauważyć, że w powołanym w skardze wyroku z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, iż dominujący w dawniejszym orzecnictwie pogląd, według którego postanowienia przewidujące przeliczenie oddawanej do dyspozycji kwoty kredytu oraz spłacanych rat na inną walutę nie określają głównych świadczeń stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c., ukształtował się m.in. pod wpływem stanowiska wyrażonego w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 30 kwietnia 2014 r., C-26/13, *Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai przeciwko OTP Jelzálogbank Zrt*, ECLI:EU:C:2014:282, w którym Trybunał uchylił się od oceny, czy będące częścią klauzuli indeksacyjnej postanowienie przewidujące spłatę rat w walucie krajowej, których wysokość była obliczana na podstawie kursu sprzedaży franka szwajcarskiego stosowanego przez bank w dniu poprzedzającym dzień wymagalności raty, określa główny przedmiot umowy, pozostawiając tę ocenę sądowi krajowemu. Analizując szeroko późniejsze orzecznictwo unijne Sąd Najwyższy uznał jednak, że pogląd ten wymaga rewizji. Zapatrywanie to zostało podzielone w późniejszej judykaturze, w której podnosi się, że klauzule kształtujące mechanizm indeksacji należą do określających główne świadczenia stron umowy kredytu powiązanej z walutą obcą (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2020 r., I CSK 556/18, z dnia 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22, z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, z dnia 20 maja 2022 r., II CSKP 403/22, z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, a także postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2023 r., I CSK 5275/22 i z dnia 20 października 2023 r., I CSK 361/23).

Motywy wniosku nie stwarzały w tym kontekście podstaw do przyjęcia – podobnie jak w przypadku pierwszego z omówionych zagadnień – aby kolejna wypowiedź jurysdykcyjna Sądu Najwyższego w tym zakresie czyniła zadość ponadindywidualnym, publicznoprawnym celom skargi kasacyjnej.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2, art. 98 § 1-1¹, art. 108 § 1, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

(r.g.)

[ms]